աճեցուն տարածումն, եւ այսօրուան ըստ բաւական յաճախութիւնն, այն փոփոխմունքն ընդ որ անցաւ, նիւթերն՝ զոր հետզհետէ ընտրեց, արդիւնքներն՝ զոր յառաջ բերաւ, կարգաւ մեր առջեւ պիտի դնէ: Ոչ իբրեւ լոկ պատմական ցանկ անուանց հայ լրագրաց, այլ իբրեւ քննական պատմութիւն լրագրութեան՝ առանց ակնածութեան եւ աչառութեան պարտական է փորել հանել ի վաղուց մինչեւ ցայսօր հրատարակուած հայ լրագրացառաւելութիւնքն ու թերութիւնքը, բովանդակութիւնն ու արդիւնքն ազգին նկատմամբ: Գիտենք որ այս վիրահատութիւնն հաճոյական չէ ոչ վիրահատին ոչ հիւանդին, նաեւ ոչ ընթերցողին: Սակայն քանի բարիք ըրած են մարդկութեան վիրահատք, թէեւ շատ հիւանդներ վիրահատութեան ժամանակ հառաչեն:

(Շարունակելի.) Հ. Գ. Գ.

ԼԵԶՈՒՆ ԲՐՆԱԿԱՆ ԵՒ ԾԻԾԱՂ

Տարբեր խորհրդոց կերպը՝ մարդը մարդէ կը բաժնէ. տարբեր խօսվոց միջնորդն՝ ազգն ազգէ:

Որչափ ալ աղքատ ըլլայ լեզուն մը, յատկութենական իմաստութեան պատկերը փոքր ի շատէ կը ցոլացընէ:

Ազգի մը լեզուն՝ նոյն ազգն ամէն յատկութեամբը կը ներկայացընէ:

Ծիծ խորհիմ՝ յուսալ է, խօսիլը՝ ծնանիլ:

Ինչ որ կ'ուզեն ըսեն համաշխարհական լեզուն խառնակութեան հակառակորդը. մարդկութիւնն անհամեմատ վատագոյն բրած է խրաքանչիւր լեզուի յատուկ բաղաստութեանց զանձերով:

Ինչ է լեզուն մը, բայց եթէ օրակ մ'այն շլոթայիմ որով բովանդակ մարդկութիւնը կապուած է:

Ազգ մը յատաչանալով իւր լեզուն կը կատարելագործէ. փոխարարձաբար՝ կատարելագործուած լեզուն՝ ազգը կ'ամրանայ:

Մեռեալ լեզու մը գործածութենէ եղած դրամ մըն է. օրուան կիրառութեան չի գար. բայց որչափ վրան ժամանակ կ'անցնի, այնչափ աղ ոսկի հնութեանց պէս արժէքը կ'աւելնայ:

Գեղեցիկ լեզու էս գեղեցիկ խօսուածք՝ անգամ մը այնպէս կը գոհարաձցընեն, ինչպէս երաժշտութեան ազնիւ գործեաց ճարտար զարմուռաձք:

Լեզուն՝ թեպէտ եւ բնութեան արգասիք չէ, բայց անձնոյ յարաբերութեան մէջ ըլլալով ուռոյ պէս երբեք ի սպառ պիտի չհետացուտնի:

Անատուռնը լեզուի կարօտ չէ, որովհետեւ միտք չունի. մարդ՝ լեզուի կը կարօտի, որովհետեւ մտաւոր է:

Մայրենի լեզուին հետ սիրով կապուած կ'ըլլանք. ազգայինը կը մեծարենք:

Հ. Ռ. Պ.

ՔԱՔՈՇԵԼԿԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆՈՐԱՎԷՊ

ԳԵՌԷՍՍԷԼԷՆ

ԳԼՈՒԽ Բ.

Յարձակումն:

(Շարունակութիւն.)

Երկու գիշերաշրջիկները նկուղին բերանն զգուշութեամբ գաբանած՝ սկսան դիտել. Յայտնի կը լսէին գիշերապահ զինուորի մը ոտնաձայնն՝ որ վեր ի վայր կը ձեմէր, եւ մեղմաձայն մաղթելէլ կը մրմնջէր: Երկուքն ալ քանի մը վայրկեան անշարժ կեցան: Կը սպասէին որ պահպոյդք՝ որոնց ձայնը հեռուէն կը լսէին, դան անցնին: Հետզհետէ քայլերն ու ոտնաձայնը մօտեցան, զինուոր շառաչիւն լսուեցաւ, եւ գիշերապահն իւր "Քէ՞ Վէ՞ղը լսելի ըրաւ: Պահպոյդք հարցման լուծումը տուին եւ մեկնեցան գացին, երկու ազատակամ զինուորաց գրեթէ քովէն անցնելով: Հապա թէ պահպոյդք ծառոց ետեւն անհետ եղած էին, Գաւեսիլիա իւր զինակցին թիկունքը մեղմիւ շօշափեց, եւ երկուքն ի միասին սպրդեցան ելան դուրս: Խօրագէտ զօրավարն այնպէս հաշուած էր, որ եթէ գիշերապահ զինուորն ոտնաձայն լսէ՝ կը համարի թէ պահպոյդք են, իսկ պահպոյդք կը կարծեն թէ պահանորդին ոտնաձայնն է:

Երկուքն ալ յաջողութեամբ գիշերապահին սահմանէն անդին անցան. սակայն քայլերուն ուշադրութիւնը գիշերապահին մտադրութիւնը գրաւեց, եւ երբ տեսաւ՝ որ երկու հոգի հանդիպակաց անտառին մթան մէջ ստուերանման կը սուրան, գոչեց բարձրաձայն:

Բնականապէս ոչ Մարգիկն եւ ոչ զինակիրը վայրկեան մը կրնային պատասխան տալ. անմիջապէս կծկեցան բնական ազդեցութեամբ մը, եւ որչափ կրնային՝ արագ սկսան մթին անտառին խորքը: Պահանորդն հրացան արձակեց. երկուքն ալ լսեցին որ գնդակը շչելով ճչելով իրենց գլխոյն վրայէն սլացաւ գնաց:

Նոյն վայրկենին շռինդն ու աղմուկ եղաւ. Պահպոյդք ճեպընթաց ետ դարձան գիշերապահին քովէ, եւ անոր շտապական ձեւերէն իրն իմանալով՝ զգուշութեամբ եւ յամրաքայլ հանդիպակաց անտառը գիմեցին:

Սակայն Գաւեսիլիա եւ իւր ընկերը զօրաց մօտենալուն շտապեցին, այլ առջեւի լեռնաբլուրն ելնելով, սկսան արագ յառաջ ընթանալ. Երբ որ պահպոյդք հանդարտաքայլ յառաջ եկան, երկու ստուերաց՝ զոր պահանորդն տեսած կը համարէր, հետքը չտեսան, եւ գլուխին ցնցելով ետ դարձան, ըսելով թէ գիշերապահը սխալած է, երէ կամ թեւուն մը՝ որ թիփերու մէջ սպրդած ըլլայ, երեւակայութիւնն այնպէս գրգռեր է, որ օրացող մարդիկ տեսնել կարծեր է:

Բնականապէս գիշերապահին արձակած հրացանը բերդին մէջ լսուած էր: Պահակապանք զէն

digitised by A.R.A.R.@